

RUTA TURÍSTICA DE COOLTUR TURISME CULTURAL

BRUIXERIA A CALDES DE MONTBUI

@cooltur1

@twitcooltur

@_cooltur

#unmondecultura

Bruixeria a Caldes de Montbui

Durant el segle XVII, a Catalunya es van viure els coneguts “mal anys”, uns anys on les sequeres a l'estiu i els gèlids hiverns van malmetre molt a la població. El món pagès, en voler trobar el responsable d'aquell fenomen que tant els havia perjudicat, van creure que havia estat obra del mateix diable junt amb l'ajut dels seus fidels terrenals, les bruixes i els bruixots.

Per les pressions populars, durant els anys 1617-1627 hi va haver una dura persecució per atrapar i condemnar a totes les bruixes i bruixots.

Qui eren les bruixes?

La majoria de dones que van ser condemnades de bruixeria tenien una procedència rural, que feien una vida normal. Moltes d'elles eren d'avançada edat i tenien un gran coneixement de la flora local amb la que preparaven unguents i medicines naturals, a més d'ajudar en els parts a les veïnes del municipi.

De què se les acusava?

Totes les condemnades se les va acusar d'haver fet un pacte amb el diable, renegant, així, de la religió catòlica. Se'ls solien atribuir malefics que perjudicaven als pagesos de la zona, com la creació de tempestes, les llargues sequeres, la mort del bestiar, la mort de criatures, enverinaments, mantenir tractes carnals amb el dimoni, ...

Judici i condemna

La majoria de les persones que van ser acusades de bruixeria van ser jutjades per tribunals civils, normalment assessorats per persones que deien ser capaces de veure en la pell de les bruixes marques invisibles que el diable havia deixat marcades a l'hora de tancar el tracte. Un dels més famosos, i que va actuar a Caldes de Montbui va ser Cosme Solé, conegut com a “Tarragó”. També era prou conegut com a caçador de bruixes el nunci de Sallent, Jaume Font.

Les persones acusades no tenien cap garantia en el judici. En la majoria de judicis, l'acusada rebia tot de tortures per obligar-la a confessar els seus crims.

Quan una de les acusades era acusada de bruixeria, aquesta era penjada a la forca.

Llegendes de bruixes

Moltes de les llegendes que es conserven avui en dia, parlen de la bruixeria. En el fons, la majoria d'aquestes llegendes servien per a poder demostrar la

magnificència de Déu enfront el diable, tot donant unes pautes de bon comportament a qui les escoltava.

Caldes de Montbui

Ja al segle XIV, Caldes va esdevenir la capital de la Vegueria del Vallès i es va convertir en la seu més estable del veguer amb la residència del notari de la vegueria i nombroses escrivanies i procuradores...

L'any 1445 Alfons V el Magnànim va proclamar Caldes **Braç, Membre i Carrer de Barcelona**, això va suposar per als calderins els avantatges socials i econòmics de ser considerats barcelonins.

Al segle XVI Caldes va gaudir d'una certa estabilitat econòmica. Fora d'alguns episodis protagonitzats per bandolers, com l'escamot que el 1544 s'enfrontà a les tropes virregnals, tenim poques notícies de la història de la vila. El que més destaca és l'activitat constructora dels calderins: remodelació interior de l'hospital medieval, instal·lacions dels Banyes Nous i inici de les obres de la nova casa de la vila damunt les termes romanes o Banyes Vells. El 1549 es va iniciar la construcció de la capella del Remei i el 1549 les de la nova església parroquial de Santa Maria. Aquests fets palesen una remarcable vitalitat econòmica de la vila, que es traduí en un creixement demogràfic sostingut.

Durant el segle XVII Caldes de Montbui encara resistia a Granollers i a Sabadell com a centre neuràlgic del seu territori més immediat. Caldes conservava la Cúria judicial i la Presó.

Des de COOLTUR us proposem una ruta pels indrets de Caldes on van tenir lloc els actes de bruixeria, així com els processos i execucions.

Plaça de la Font del Lleó - Termes Romanes

Començarem i acabarem aquesta ruta a la Plaça de la Font del Lleó. Aquí podem contemplar les restes de les termes romanes, avui restaurades. Durant gran part dels darrers segles, aquestes termes van formar part de l'edifici de la Universitat de Caldes. La Universitat d'una vila és el que, en època més moderna, serà conegut com l'Ajuntament. La Universitat generalment estava conformada pels caps de casa del poble i tenia personalitat jurídica davant el Rei o els senyors feudals. Malgrat que les reunions es feien en llocs públics (no hi cabia tothom), el Consell del Batlle, la Cúria i l'Escrivania Reial sí que ocupaven l'edifici.

A principis de Maig de l'any 1619, el batlle de la Garriga va enviar una carta per a convidar a diferents viles properes a assistir a l'interrogatori d'una presumpta bruixa que havien capturat al poble. El representant de Caldes va ser Francesc Ragasol que

va traslladar-se a la Garriga el 22 de Maig i va escoltar l'interrogatori de la dona.

El 29 de Maig es va cursar l'ordre de detenir a dues dones de Caldes acusades de bruixeria per la condemnada de la Garriga: **Margarida Pujol i Ras i Eulàlia Puig i Raga**. L'onada de detencions es va estendre per tot el Vallès i els dos caçadors de bruixes més famosos de Catalunya es presentaren a més d'un poble. A Caldes, les dues dones preses van delatar un total de vuit dones més, que van ser detingudes i conduïdes a la presó. Cal dir que aquestes delacions es van fer sense interrogatori ni tortura. Tanmateix les detencions es feren entre el sis i el catorze de Setembre, és a dir, que les dues dones portaven tancades a la presó més de tres mesos.

La presó de Caldes consistia en el corredor posterior de les antigues termes, on els arcs tapiats formaven les cel·les. A l'altre costat ja funcionava una casa de banys, precedent del Balneari Rius. No costa d'imaginar, doncs, la foscor i sobretot la calor de la presó: La canícula dels tres mesos d'Estiu i els dipòsits d'aigua termal, que es trobaven al costat, ja devien ser prou tortura per a les acusades.

*Dirigiu-vos a nord per Plaça Font del Lleó cap a Carrer del Pont
8 m*

Gireu a l'esquerra per Carrer del Pont

Carrer del Pont

El dia set de Setembre, mentre es feien altres detencions, el consell de la vila de Caldes va acordar interrogar i torturar a les dones fora del nucli urbà, en un lloc discret. Per a realitzar aquesta tasca es va designar les golfes de la casa de Josep Bonvilar, pagès de Caldes i membre del Consell. La casa es trobava a l'altra banda del Pont Romà, just a tocar del camí de Sentmenat. Es va acordar habilitar una entrada porxada i un carro per a fer els trasllats. Amb tota seguretat, el carro sortia de la presó i anava pel carrer del Pont fins al Portal del mateix nom. Després creuava el pont fins a la **casa Bonvilar**, on les dones serien torturades una a una.

Dirigiu-vos a nord-oest per Carrer del Pont cap a Les Cremades

31 m

Gireu a l'esquerra per Les Cremades

160 m

Entreu a la rotonda.

12 m

Carrer Torre Roja, 1

Les Cremades - Casa Bonvilar

L'abundant documentació ens diu que a partir del 12 de Setembre es van realitzar una sèrie d'interrogatoris ràpids a les acusades. A les golfes de can Bonvilar s'hi trobaven el batlle i els consellers de Caldes, el jutge Josep Estevanell de Barcelona, el nunci i fiscal Nicolau Adrià i tres frares. Uns mesos després, el sis de Novembre, van començar les tortures. A l'equip assistent s'hi va incorporar un escrivà i notari de Caldes, el cirurgià del poble i els botxins del veguer de Barcelona. Amb l'amenaça de rapar tots els cabells i pèls del cos o de lligar els braços a l'esquena i estrènyer-los amb cordes, ja va haver-hi prou perquè les dones, pràcticament nues, confessessin ser culpables dels càrrecs. A l'habitació contigua, les acusades havien de signar les seves confessions, perfectament anotades per l'escrivà. En cas de no saber llegir ni escriure, la majoria no en sabien, un altre dels assistents signava per la condemnada.

Dirigiu-vos a est

12 m

Sortiu de la rotonda en direcció al pont Les Cremades

160 m

Gireu a l'esquerra per Carrer Major

290 m

Gireu a l'esquerra per Carrer de Bigues

750 m

Gireu a la dreta per Sant Salvador/C-59 creuant la c-59

23 m

Agafeu la pista asfaltada de la dreta cap al cementiri

190 m

Al cementiri gireu per la pista de l'esquerra.

1,2 km

Can Camp 08140 Caldes de Montbui, Barcelona

Can Camp

La primera de les dones torturades a Caldes, Eulàlia Puig i Braga, va ser la única a la qual se li aplicaren tortures físiques. La dona va donar una llarga llista de noms d'altres suposades bruixes i, sobretot, una llista de llocs on aquestes s'havien aplegat, com a mínim, en els darrers 14 anys. Els voltants de Can Camp, anomenat a les actes Casa de Camp de Padrós, va ser lloc de trobada de les bruixes de la contrada. És un lloc que queda més o menys enmig de totes les poblacions de les "bruixes" que venien a les trobades. El torrent de Can Camp o de la Borda va ser utilitzat diverses vegades per a realitzar els conjurs.

Dirigiu-vos a nord-est per la mateixa pista

450 m

Gireu lleugerament a la dreta cap a Av. Lledoners.

500 m

Gireu a la dreta per Av. Lledoners

54 m

Avinguda Lledoners

08140 Caldes de Montbui, Barcelona

Forn de Camp de Padrós

Un dels llocs que destaca és el forn de Camp de Padrós, probablement un forn de calç, relativament allunyat de la masia, com solia ser costum de l'època. Avui no queda cap resta, però coneixem la seva ubicació aproximada, molt a prop del torrent. Aquí s'hi van trobar les bruixes entre els anys 1605 i 1617, segons les confessions d'Eulàlia Puig. Allà, unes vint-i-cinc persones van adorar el dimoni i s'emmetzinà l'aigua del torrent proper, després es va batre amb pals llargs i això provocà una tempesta de pedra. També es va provocar boira i l'emmetzinament d'una mula a Polinyà.

Dirigiu-vos a sud per Av. Lledoners

190 m

Gireu lleugerament a la dreta per la pista. Seguiu sempre la pista del mig. La major part del trajecte seguint marques verdes i blanques, però quan tombin a la dreta cap al bosc, cal deixar-les i seguir per la pista ampla.

1,2 km

Puig d'Aguilar - Pla d'Aguilar

L'any 1614 s'hi va fer una important trobada d'una vintena de bruixes de la comarca, sempre segons les confessions de les acusades. Aquí es va adorar al Diable amb espelmes grogues de llum blava i es dansaven balls populars (sardanes) al seu voltant. Després, algunes van baixar al torrent de Can Camp i van llançar una pols d'herbes seques i arsènic, que va crear una tempesta de pedra que va caure amb força sobre Caldes i Torre Negrell, ocasionant molts danys a les collites.

Visita Opcional

Seguir per la mateixa pista cap al sud fins la carretera C-1415b

150 m

Creuar la C-1415b

5 m

Salt de les bruixes (opcional)

Aquest indret és un dels pocs que ha conservat un topònim relacionat amb els fets de 1619. Com hem vist, sempre s'ha relacionat els cursos d'aigua amb molts dels aquel·larres i conjurs de les bruixes. El salt d'aigua es trobava en un gorg del Torrent de les Bruixes, que s'obria a partir d'aquí. Malauradament la carretera de Granollers va escapar el salt i avui dia només podem contemplar el gorg assecat.

Des del puig Aguilar

Tornem pel mateix camí, agafarem a primera pista a mà dreta

100 m

Arribarem a una cruïlla, agafar el camí que baixa a mà esquerra. Seguim de nou marques verdes i blanques (itinerari Roure Gros)

300m

Travessem dos cops el torrent de Can Camp, sortim a la carretera que acabarem travessant fins al carrer Manolo Hugué

2,3 km

Dirigiu-vos a oest per Carrer Manolo Hugué cap a Carrer de Jaume I

32 m

Gireu a la dreta per Carrer Joan Miró

33 m

Gireu a l'esquerra per Carrer de Granollers

400 m

Gireu a la dreta per Carrer de Balmes

260 m

Gireu a l'esquerra per Carrer del Torrent de Salze

91 m

Gireu a la dreta per Carrer Major

130 m

Gireu cap a la dreta per Passeig del Remei

280 m

Passeig del Remei, 42

Puigdomí

Finalment, un cop acabades les confessions, les dones van ser portades amb carro de nou a la presó. Després d'una curta deliberació, el Consell de l'Universitat de la vila va decidir executar-les el 26 de Novembre, dia de mercat. La intenció era que tota la gent dels voltants, que baixava a comprar al poble, seria testimoni de com es feia respectar la llei a Caldes (i de passada, augmentarien les vendes). A primera hora van ser penjades tres dones a la Plaça Major i, més tard, les altres quatre van ser executades a les Forques del Puigdomí.

Aquest indret es deuria trobar, més o menys, al final de l'actual carrer Sant Jordi o un xic més amunt. Aquestes forques, documentades ja al segle XIV, estaven estratègicament situades a sobre del camí de Vic (avui Passeig del Remei). D'aquesta manera, els viatgers tant del camí de Vic, igual que els del

Pont Romà contemplaven les executades. Una clara advertència de que a Caldes era perillós saltar-se la llei. Les enforcades al Puigdomí el 26 de Novembre eren Úrsula Roca i Beya, Magdalena Vadrena del Pont, Maria la Gavatxa i Elisabet Rossell.

*Dirigiu-vos a sud per Passeig del Remei
230 m*

*Gireu a la dreta per Carrer Canal
11 m*

*Gireu lleugerament a l'esquerra per continuar per Carrer Canal.
60 m*

*Gireu a la dreta per Carrer de Bellit
80 m*

*Gireu a l'esquerra per Carrer de Vic
17 m*

*Continueu recte cap a Plaça Font del Lleó.
12 m*

*Plaça Font del Lleó
08140 Caldes de Montbui, Barcelona*

Plaça de la Font del Lleó

A la Plaça Major de Caldes, com hem dit abans, el 26 de Novembre de 1619, dia de mercat, s'hi van penjar les tres acusades de bruixeria de més renom: Eulàlia Puig i Braga, Margarida Pujol i Ras i Caterina David. El 30 de Novembre va ser penjada en aquesta mateixa plaça Francina Marrast, de Palau-Solità. Aquesta va ser interrogada i tancada a Caldes, tot i que jutjada pel Consell de Palau. Encara el 21 de gener de 1620 s'executà Durges Sobregran i una tal Casavellor. Al llarg de l'any 1620 encara es va penjar a una Eulàlia de Castellar del Vallès i diverses dones de Caldes foren empresonades.

El 3 Desembre de 1619 la Universitat de Caldes es va reunir per decidir com s'afrontaven les despeses de la caça de bruixes. Hem de tenir en compte que algunes empresonades arribaren a estar tancades més de 300 dies, amb la manutenció a càrrec de l'erari municipal. A més, cal afegir els diners que cobraven els caçadors de bruixes, els botxins, notaris, fiscals, frares, el jutge i els consellers de la vila per assistir als interrogatoris. El batlle Joan Brunes va

ser l'únic que hi va renunciar. En total, els comptes van ser de 153 lliures 17 sous i 4 diners. Gairebé igual de car que si s'hagués fet un retaule nou amb pa d'or per a l'Església...i només en sis mesos. El Consell va decidir fer una talla als habitants del municipi per sufragar, com a mínim, la meitat del procés. El 1620, les arques estaven buides.

Els processos van quedar perfectament documentats en un plec de 75 fulls a doble cara, que avui en dia es troben al Arxiu Notarial de Sabadell. Aquest document representa una de les fonts més fiables sobre els casos de bruixeria que van tenir lloc el 1619 i el 1620 al Vallès.

Passats uns mesos, Josep Bonvilar i la seva família van abandonar la seva casa a causa de que, pel que sembla, el crits nocturns de les torturades se seguien escoltant a les golfes.

Des de COOLTUR desitgem que hàgiu gaudit d'aquesta ruta, i que tingueu molt bon dia.

COOLTUR

Turisme Cultural

www.cooltur.org

#unmondecultura

